

Vážený pán Bednár,

Slovenskému národnému stredisku pre ľudské práva (ďalej len „stredisko“) ste podali podnet na podanie návrhu na preskúmanie ústavnosti a novelizáciu vládneho zákona č. 252/2012 Z.z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 461/2003 Z.z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o sociálnom poistení“). Svoj podnet zdôvodňujete hrozbou nútenej práce v starobe, vylúčením z dôchodku. Uvedená zmena zákona o sociálnom poistení, (konkrétne nový § 65a) zaviedla pre osoby, ktoré dosiahnu dôchodkový vek po 1.1.2017, mechanizmus postupného predlžovania dôchodkového veku v priamej závislosti od priemernej strednej dĺžky veku dožitia, a to na základe súčtu pôvodného dôchodkového veku a medziročného rozdielu vo veku dožitia. Mechanizmus predlžovania dôchodkového veku sa pritom zaviedol bez stanovenia konkrétneho horného limitu dôchodkového veku.

Vzhľadom na to, že stredisko nedisponuje podrobnými štatistikami demografického vývoja, analýzami či prognózami s tým súvisiacimi ani nepozná anticipovanú metodiku štatistického zisťovania priemernej strednej dĺžky života, ako aj vzhľadom na celkovú komplexnosť problematiky dôchodkového poistenia a vyplácania dôchodkových dávok z dôchodkového poistenia, ktoré nemožno analyzovať bez potrebných vstupných údajov získaných relevantným štatistickým zberom, stredisko nie je spôsobilé posúdiť vecnú opodstatnenosť uvedenej novely. Súčasne nie je v nadväznosti na to možné zaujať stanovisko ani k Vami namietanej diskriminácii vybranej časti obyvateľstva (Rómom), u ktorého sa zvykne usudzovať nižšia miera dožitia obyvateľstva. Novela zákona o sociálnom poistení by však nemala riešiť príčiny úmrtnosti obyvateľstva, iba by mala údaje o tejto skutočnosti zohľadňovať. Rovnako zákon vzhľadom na vecný predmet jeho právnej úpravy nemôže riešiť ani iné Vami namietané skutočnosti, ktoré podľa Vás absentujú v právnej úprave tohto zákona (napr. sociálne samovraždy, fenomén nezamestnanosti, ani migráciu za prácou a pod.). Ochranu starších zamestnancov pred diskrimináciou v pracovnoprávnej oblasti zabezpečuje zákon č. 365/2004 Z.z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (antidiskriminačný zákon), ktorý ako osobitný diskriminačný dôvod uznáva vek diskriminovanej obete.

Stredisko je oprávnené konať výlučne v rozsahu zákona č. 308/1993 Z. z. o zriadení Slovenského národného strediska pre ľudské práva v znení neskorších predpisov. Nemôže zasahovať do činnosti orgánov verejnej správy, orgánov verejnej moci ani do činnosti právnických osôb. Nemá rozhodovaciu právomoc, nemôže ukladať sankcie, ani posudzovať ústavnosť legislatívnych zmien právnych predpisov. Vzhľadom na skutočnosť, že stredisko

nedisponuje zákonnou kompetenciou predkladať návrhy zmien všeobecne záväzných právnych predpisov (zákonodarná iniciatíva), nie je v jeho možnostiach legislatívne iniciovať zmenu uvedeného ustanovenia novely zákona o sociálnom poistení.

Nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti je Ústavný súd SR. Činnosť Ústavného súdu SR upravuje zákon č. 38/1993 Z.z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov. Tento súdny orgán je oprávnený na základe podnetu kvalifikovaných subjektov začať konanie o súlade právnych predpisov s Ústavou SR v zmysle zákona o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov.

Stredisko napriek tomu považuje problematiku sociálneho poistenia a osobitne dôchodkového poistenia za veľmi citlivú oblasť, v ktorej akékoľvek legislatívne zmeny je potrebné zvažovať a realizovať v bezprostrednej nadväznosti na všetky sociálnoekonomické súvislosti v štáte, s analytickými údajmi o obyvateľstve, na základe ktorých bude možné predpokladať dôsledky pre produktívnu generáciu ako aj pre generáciu budúcich poberateľov dôchodkových dávok. Tak ako pri každom právnom predpise aj v prípade zmeny zákona o sociálnom poistení ide skôr o reakciu na určitý sociálny fenomén, ktorým je v tomto prípade starnutie obyvateľstva. Napriek možným štatistikám, z ktorých sa vychádzalo pri koncipovaní návrhu novely, v rámci legislatívneho procesu možno iba predpokladať určitý vývoj, ktorý však môže byť v budúcnosti zásadne odlišný od východiskového stavu tvorby vecného zámeru novely. Je preto pravdepodobné, že problematika zvyšovania dôchodkového veku bude permanentne predmetom rôznych čiastkových alebo komplexných úprav, ktoré sa budú iba snažiť sledovať pravdepodobný vývoj, napr. v štruktúre obyvateľstva a vo veku jeho dožitia.

V súvislosti s namietanými skutočnosťami však možno súhlasiť s tým, že v záujme právnej istoty by právna úprava mala ustanoviť aspoň hornú hranicu dôchodkového veku (absolútnu hranicu). Stredisko preto považuje za vhodné, aby došlo k celospoločenskému konsenzu o takej vekovej hranici, ktorá by reflektovala, že so starnutím človeka a s tým súvisiacim potenciálnym predlžovaním jeho dôchodkového veku je spojené aj gradujúce znižovanie jeho celkovej pracovnej schopnosti (efektivita práce) a sociálnej adaptability v pracovnom prostredí (nový pracovný kolektív, neustály vývoj v oblasti informačných technológií a pod.).

S pozdravom

Čunderlík

Slovenské národné stredisko pre ľudské práva

Laurinská 18

811 01 Bratislava

Tel.č.: 02 208 501 26